

dipam

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

ANALİZ

Yunus Emre ÇELİK

TRUMP YENİDEN: ULUSLARARASI HUKUKUN TEDİRGİN BEKLEYİŞİ

MART 2024 Sayı: 24

TRUMP YENİDEN: ULUSLARARASI HUKUKUN TEDİRGİN BEKLEYİŞİ

Donald John Trump, 2016 yılında gerçekleştirilen başkanlık seçimlerinde rakibinin yaklaşık 3 milyon oy geride kalmasına rağmen, ülkesinin seçiciler heyeti metoduna göre birinci çıkararak Amerika Birleşik Devletleri (ABD ya da Birleşik Devletler)'nin 45. Başkanı olmuştur. Trump'ın başkanlığını getiren, "swing states" de denilen, her seçimde oy tercihlerini değiştirmeleriyle bilinen eyaletlerin kendisi etrafında toplanmasıdır¹. Başkanlığı üzerinde geniş bir konsensus kurulamasa da 2017-2021 yılları arasında görevini sürdüren Trump, Birleşik Devletler tarihinin iç ve dış politikasında alışılmadık bir görüntü çizmiştir.

Trump'ın amacını '*Amerika'yı Tekrar Muhteşem Yapmak*' olarak ifade etmiştir. Ona göre son yüzyılda izlenen politikalar, Amerika'yı ekonomik olarak zayıflatmış, ülkenin küresel etkisini de düşürmüştür. Yine bu politikalar doğrultusunda Amerika, kendisine orantısız edimler yükleyecek pek çok anlaşmaya imza atmış, neticesinde sağladığı finansmanın karşılığını alamadığı bir duruma gelmiştir².

Yine de bu söylem ve takriben hayata geçirilen politika, bazı yazarlara göre ABD'nin itibar kaybı yaşamamasının önüne geçememiştir³. Trump'ın yabancı ülkelere olan tavrının yanı sıra iç siyasette kürtaj, siyahi hakları, kadın hakları gibi konulara yaklaşımı ülkenin özgürlükler konusundaki görünümünü durağanlaştırmıştır. Tüm yaşananların neticesinde Obama döneminin de sevilen Başkan Yardımcısı Joe Biden ile seçim yarışına giren Trump, 2020 yılındaki seçimlerden mağlup ayrılarak görevini devretmiştir.

Birleşik Devletler, dört yıllık Biden döneminin ardından yine seçim arifesinde. Bu yılın sonunda gerçekleşecek başkanlık seçimlerine hazırlandığı şu günlerde Trump, Cumhuriyetçilerin adayı olma konusunda önemli bir mesafe kat etmektedir. Yanı sıra pek çok projeksiyon, Trump'ın 2025 yılında başkanlığa döneceği yönünde gelişmektedir. Okunan yazıda Trump'ın belirtilen düşünceleri doğrultusunda Başkanlığında attığı adımlara göz geçdirecek, olası bir ikinci başkanlık döneminde olabilecekleri analiz edeceğiz.

1. Önceki Dönemde Neler Oldu?

Trump döneminin, iç ve dış politika açısından incelenmesi ve dış politikanın da kendi arasında başlıklandırılmasında fayda görülmektedir. Evveleminde bahsetmek gerekir ki Birleşik Devletler'in sahip olduğu küresel önem ve Büyük Savaş'ın ardından başlayan hegemonyası⁴, Amerikan iç politikasını dünyanın dış politikası haline getirmiştir. Bu sebeple ülkenin dış ilişkileri, iç siyasetin yansıyan bir yüzü olmuştur. O halde dönemin iç politik gelişmelerine

¹ Bknz. Cambridge Dictionary: Demokrat ve Cumhuriyetçi seçmenlerin sayısının yaklaşık olarak aynı olduğu, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı seçiminin sonucu üzerinde önemli bir etkiye sahip olan eyalet

² BBC. (2016, Mart 27). *US Election 2016: Trump laments 'ripped off' America*. 2024 tarihinde British Broadcasting Corporation Web Sitesi: <https://www.bbc.com/news/election-us-2016-35906493> adresinden alındı

³ Wike, R. (2020, Kasım 19). *The Trump era has seen a decline in America's global reputation*. Mart 8, 2024 tarihinde Pew-Research Center Web Sitesi: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2020/11/19/the-trump-era-has-seen-a-decline-in-americas-global-reputation/> adresinden alındı

⁴ Oran, B. (2019). 1919-1923: Kurtuluş Yılları | Uluslararası Ortam ve Dinamikler. B. Oran (Dü.) içinde, *Türk Dış Politikası* (23 b., Cilt Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar | 1919-1980, s. 98-101). İstanbul: İletişim Yayınları.

yönelik bir bakış, Trump diplomasisini anlamayı da kolaylaştıracaktır.

1.1. Trump Dönemi İç Politikaları

Donald Trump, değinildiği üzere ABD'nin, harcadığı paraya değmeyecek yatırımlarda bulunduğunu ifade etmektedir. Bunun sonucu, Başkanlığının ilk 100 günündeki 'kapanmacı' politikalara da yansımıştır. Trump'ın ilk 100 gün vaatleri aşağıdaki gibidir⁵:

- ABD'nin güney sınırına bir duvar inşa etmek ve yasadışı göçü sınırlamak
- Diğer ülkelerle yapılan ticaret anlaşmalarını yeniden değerlendirmek ve işlerini denizaşırı ülkelerde yürüten şirketlere baskı uygulamak
- Hasta Koruma ve Uygun Bakım Yasası'nı (Obamacare) yürürlükten kaldırmak
- Enerji üretimi üzerindeki federal kısıtlamaları kaldırmak
- Birleşik Devletler Anayasası'nda Kongreye dönem sınırlaması getiren bir değişiklik yapılması için baskıda bulunmak
- Genelkurmay Başkanı'na "Amerika'nın hayati altyapısını siber saldırılardan ve diğer tüm saldırı biçimlerinden korumak için kapsamlı bir plan geliştirme" talimatı vermek
- Çin'i 'döviz manipülatörü' olarak etiketlemek
- Çin'in haksız sübvansiyon davranışına yönelik kural ve düzenlemeleri

yürürlüğe koymak. ABD ticaret temsilcisine Çin'e karşı hem ABD'de hem de DTÖ'de ticaret davaları açma talimatı vermek

- Çin'in Amerikan ticari sırlarını çalması da dahil olmak üzere yasadışı faaliyetlerini durdurmak için %45 gümrük vergisi uygulanmasını da içeren, ticari anlaşmazlıkları gidermek için her türlü yasal başkanlık yetkisini kullanmak

Trump, bu politikalarına ek olarak Ulusal İstihbarat Direktörü ve CIA Direktörünü kabine düzeyine yükseltmiş, Müslüman çoğunluklu ülkelere gelen mültecilere ve göçmenlere yönelik seyahat yasakları ve kısıtlamaları uygulamaya koyan idari emirleri imzalamış, Obama döneminde Mortgage için uygulanan faiz indirimini sonlandırmıştır.⁶

Çin ile devam ettirdiği ekonomik mücadelede aslında pek yanlısı olmadığı sübvansiyonları da devreye sokmuştur. Bu mücadelenin olumsuz etkilerini azaltmak için Temmuz 2018'de çiftçilere 12 milyar dolar doğrudan ödeme sağlamış ve Çin ile ticaret görüşmelerinin anlaşma olmadan sona ermesinin ardından Mayıs 2019'da ödemeleri 14,5 milyar dolar artırmıştır⁷. Kolluk kuvvetinin etki alanını da genişleten Trump, insan kaçakçılığının önüne geçmeye dayalı bir iç güvenlik siyaseti de izlemiştir⁸.

Bunlara ilaveten Trump, kavramsal olarak karşı duruş sergilediği bazı olgularda simgesel atamalarda da bulunmuştur.

⁵ CNN. (2016, Kasım 9). *These are Trump's key promises for his first 100 days*. Mart 9, 2024 tarihinde CNN Web Sitesi:

<https://edition.cnn.com/videos/world/2016/11/09/trump-ps-100-days-orig.cnn> adresinden alındı

⁶ CNN, 2016

⁷ Reuters. (2019, Mart 11). *Trump budget proposes steep subsidy cuts to farmers as they grapple with crisis*. Mart 9, 2024 tarihinde Reuters Web Sitesi:

<https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-budget-usda-idUSKBN1QS28Z/> adresinden alındı

⁸ Huffpost. (2020, Kasım 18). *DOJ's Watchdog Knocks Department On Lax Police Oversight, Urges 'Swift' Federal Action*. Mart 9, 2024 tarihinde Huffpost Web Sitesi: https://www.huffpost.com/entry/doj-trump-police-oversight_n_5fb53eafc5b695be82ff01b9 adresinden alındı

Ronald Reagan'ın 1980'lerde uyguladığı modeli de takip ederek Trump, Amerikan misyonuna ideolojik ve/veya maddi olarak düşman olan liderleri çeşitli pozisyonlara atamıştır⁹. Örneğin Trump, enerji politikalarının karşısında yer alan ve Enerji Bakanlığının kapatılması önerisi getiren eski Teksas Valisi Rick Perry'yi Enerji Bakanı olarak görevlendirmiştir.

Trump, idaresi boyunca iki kez de 'azil (*impeachment*)¹⁰ sürecine sokulmasıyla birlikte bu statüdeki ilk Amerikan Başkanıdır. İlk azil süreci 2016 Başkanlık Seçimlerine Rus etkisi iddiası, ikinci azil süreci ise Kongre Binasına gerçekleştirilen saldırıyla başlatılmıştır¹¹. Anlaşılacağı üzere Trump döneminde Amerikan siyasi kurumları, belki de ilk kez Başkanla bu denli sıkı bir ilişkinin içerisinde olmuştur. Bu ilişki bazen güçlü bir çekişmeye, bazen de anayasal kurumların üst üste işletilmesine sebebiyet vermiştir.

1.2. Trump Dönemi Dış Politikası

Bu başlığın da kısaca anlatımlarla dahi olsa alt başlıklandırma yoluyla açılmasında yarar bulunmaktadır: Avrupa Birliği (Birlik ya da AB), Rusya ve Çin. Trump döneminde Rusya ve Çin'e yönelik bakış, Rusya'ya yönelik yumuşama eleştirileri haricinde pek değişmese de Avrupa Birliği politikası daha

sert bir hal almıştır. Öyle ki Trump'ın diplomatik hassasiyetlerden uzak tavrı, 'Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın tekrar ele alınmasını gerektirmiştir. Belirtilen nedenle AB ilişkilerini, Rusya ve İran'ı da içine alacak şekilde Transatlantik pencerede aktaracak, o dönemde öne çıkan Çin ilişkilerini diğer bir başlıkta metne işleyeceğiz. Trump dış politikasına ilişkin son cümleleri de kendisi döneminde uluslararası hukukta yaşananları sıralayarak kuracağız.

1.2.1. Trump Döneminde Transatlantik İlişkiler

Trump'ın dört temel Amerikan Dış İlişkiler Yaklaşımı'ndan¹² 'Jacksonian' Perspektif'e yakın durduğu ifade edilmektedir. Bu perspektifin AB ilişkilerine yansımaları, kendisinin deyimiyle "İlkeli Realizm" teorisinin öne çıkarılması olmuştur. Trump, ortak değerler ve ortak çıkarlar üzerine inşa edilmiş, ortak çıkarın ve denge politikasının işbirliği için motive edici olduğu bir doktrini takip etmeyi hedeflemiştir¹³.

Bu denge çalışmaları, terazide ABD'nin bulunduğu kısmın ağırlığını artırmak şeklinde somutlaştırılmıştır. Dönem boyunca çıkan başlıca krizler, şu şekilde özetlenebilir¹⁴:

⁹ Miller Center. (tarih yok). *Donald Trump: Domestic Affairs*. Mart 9, 2024 tarihinde Miller Center Web Sitesi: <https://millercenter.org/president/trump/domestic-affairs> adresinden alındı

¹⁰ Impeachment, Türkçesi ile Azil, Amerikan hukukunda Kongre'nin işlettiği ve birtakım suçlardan ötürü kişilerin yönetimden uzaklaştırılması sürecine verilen isim. Türk hukukundaki Yüce Divan yargılamalarına benzer bir nitelik taşımaktadır. İleri okumalar için bkz.: <https://www.usa.gov/impeachment>

¹¹ İleri okumalar için bkz.: The White House. (2017). *National Security Strategy of the United States of America*. Ulusal Yayın, Presidency of the United States, Washington, DC. Mart 18, 2024 tarihinde <https://s3.documentcloud.org/documents/4332186/12-2017-National-Security-Strategy.pdf> adresinden alındı

¹² Amerika Birleşik Devletler dış politikasında gelenek oluşturan dört temel dış politika geleneğinin varlığı genel kabuldür. Woodrow Wilson'la başlayan Wilsoncu gelenek, Alexander Hamilton'dan ileri gelen Hamiltoncu gelenek, Thomas Jefferson'ın politikasını takip eden Jeffersoncu gelenek ve Andrew Jackson tarafından oluşturulan, Donald Trump'ın da izlediği Jackson geleneğidir. İleri okumalar için bkz.: Hamilton, D. S. (2017). *Trump's Jacksonian Foreign Policy and its Implications for European Security*. *Ulbrief(2)*, s. 1-8.

¹³ Ünalıdılar, S. (2020). *Donald Trump Döneminde Avrupa Birliği-ABD İlişkileri: Liberal Dünya Düzeni, Krizler ve Ayrışan Politikalar. Avrupayı Tartışmak: Dünü, Bugünü ve Yarını* (s. 224). İstanbul: Marmara Avrupa Çalışmaları Konferansı.

¹⁴ Ünalıdılar, 2020, s. 240 vd.

- ABD'nin İran ile imzalanan nükleer anlaşmasında çekilmesi ve İran'a yönelik yatırımlarını artıran Avrupalı devletlere baskı kurması
- ABD'nin İsrail Büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşıma kararı alması
- Askeri harcamalarını GSiYH'lerinin %2'si seviyesine çıkarmayan Avrupa devletleriyle -özellikle Almanya-sürtüşmeler yaşaması
- Avrupalı devletlerle olan ticaretteki vergilerin artırılması
- Trump'ın 2018'de G-7 Zirvesi'ni terk etmesi
- Birleşik Devletler'in Brexit Süreci'ni desteklemesi
- ABD'nin Paris İklim Anlaşması'ndan çekilmesi

Başkanlığı süresince Trump, özellikle Avrupalı liderlere yönelik bir diplomatik nezaketsizlik politikası da izlemiştir. Oval Ofis'teki buluşmada Merkel'in elini sıkıması, bir basın toplantısında Macron'u taklit etmesi, Kraliçe Elizabeth'ten 'yalaka' olarak bahsetmesi bu politika uyarınca gerçekleşmiştir. Trump'tan gelen bu tavır, Avrupalı devletleri daha otonom bir yapıya bürünmeye zorlamıştır. Öyle ki uzun yıllardır rölantide gelişen '**Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP)**', Trump döneminde tekrar canlandırılmıştır.¹⁵ AGSP için yapılan yatırımlar halen yeterli görülen seviyeye gelemese¹⁶ de Avrupa'nın Trump siyaseti açısından önemli bir karşı adım olmuştur.

1.2.2. Trump Döneminde ABD-Çin İlişkileri

ABD'nin Çin ile geliştirdiği ilişkiler, aslında oldukça yeni bir sürecin konusunu oluşturmaktadır. Avrupa ile rekabetinin ortaklığa döndüğü 19. yüzyıl ve II. Dünya Savaşı'nın ardından anti-komünizm mücadelesiyle geçen 20. yüzyıl, bu ilişkilerin kurulmasını geciktirmiştir. Hatta 1969 yılında başlayan Nixon idaresine kadar iki ülke arasında resmi diyalog geliştirilmemiştir¹⁷. Bu tarihin ardından Çin'in yükselişini kaçırmak istemeyen, Japonya ve Kore'ye güvenli alan açmak arzusunda olan Birleşik Devletler, Rusya'nın Çin'e yönelik tehditlerinden bir fırsat doğurarak resmi ilişkileri başlatmıştır. İlişkiler olumlu bir havada başlasa da Çin'de hâkim olan komünist rejimin, Birleşik Devletler'i çekimser ve ihtiyatlı davranmaya ittiği görülmüştür.

Çin'in Amerikan dış politikasında bir sorun haline gelmesi, SSCB örneğinde olduğu gibi askeri ve ideolojik saiklerden değil, ülkenin ekonomik kalkınmasının geldiği seviyeden kaynaklanmıştır. Kurumsal olarak ilk kez Obama döneminde dikkat çeken bu husus, Trump döneminin başlıca politikalarından olmuştur. 2017-2021 yılları arasında öne çıkan "Önce Amerika" sloganı, Çin'e karşı Mart 2018'de ithal alüminyum için %10, ithal çelik için %25 oranlarında beliren yeni tarifeyi de açıklar niteliktedir¹⁸. Trump bu dönemde Çin'de bulunan Amerikan firmalarını geri çağırması ve Çin'e karşı verilen ticaret açıklarını kapatmaya çalışmıştır¹⁹.

¹⁵ Görgeç, A. (tarih yok). US-EU Relations in the Trump Era: Quest for Autonomy in Europe. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(4), s. 1382

¹⁶ Ünalıdılar, 2020, s. 238, 239

¹⁷ Karadaş, B. (2022). ABD Dış Politikasında Çin: Donald Trump Dönemi. *Türkiye Politik Çalışmalar Dergisi*, 2(1), s. 52.

¹⁸ Karadaş, 2022, s. 53

¹⁹ Ünalıdılar, 2020, s. 245

1.2.3. Trump Döneminde Uluslararası Hukukta Yaşanan Gelişmeler

Nihayetinde Trump, ülkesinin partnerlerine karşı büyük ticari ve siyasi açıklar verdiğini belirterek bir dizi içe dönüş politikasını yürürlüğe koymuştur:

- 2018'deki büyükelçilik krizinin ardından Viyana Konvansiyonu'nun eki Zorunlu Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin İhtiyari Protokol'den çekilmesi
- Konvansiyonel silahların uluslararası ticaretini düzenlemeyi amaçlayan Silah Ticareti Anlaşması'nın (STA) onaylanmayacağını açıklaması
- İran'la yapılan 1955 Dostluk, Ekonomik İlişkiler ve Konsolosluk Hakları Sözleşmesi'ni tek taraflı feshetmesi
- Rusya ile yürütülen Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Anlaşması ile Açık Semalar Anlaşması'ndan çekilmesi
- UNESCO'dan ayrılması
- NATO harcamalarını kısması
- BM Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansına yatırımlarını kesmesi
- BM İnsan Hakları Konseyinden çekilmesi

Sayılan adımlar, Trump politikalarının başlıca somut örneklerini²⁰ teşkil etmektedir. Trump'ın uluslararası hukuku müteakabiliyet değil, Amerikan üstünlüğü esasına dayandığı söylenebilir. Onun döneminde pek çok anlaşma ya mali tehditlerle tekrar tasarlanmak istenmiş ya da terk edilmiştir. Trump, Dünya Ticaret Örgütü'nün yapısını, AB ile yaşadığı gerilimlerin ardından²¹ gelişmekte olan

ülkelere verdiği payeyi azaltması gerektiği yönünde eleştirmiştir²². Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA)'yı "şimdiye kadar yapılmış en kötü ticaret antlaşması" olarak niteleyerek ülkesi için getirisi daha yüksek USMCA'nın hazırlanmasına ön ayak olmuştur.

1.2.4. Yaşananların 2020 Başkanlık Seçimlerine Etkisi

Anlatılan süreç, Amerika'nın dünya sahnesinden inerek yalnızlaşma niyeti bulunduğunu göstermiştir. Bu hem Trump'ın isteği hem de kendisinin siyaseti nedeniyle önemli partnerlerinin doğal tepkisidir. Pandeminin de etkisiyle gelen ve yüksek vergilendirmelerle derinleşen ekonomik sorunlar, insan haklarına yönelik yoğun saldırılar -ki Ruth Bader Ginsburg'ün vefatının ardından yaşanan kitlesel hareketler, vatandaşların bu konu hakkındaki hassasiyetini ortaya koymaktadır²³- ve Kongre'de ilerleyen azil süreci, Trump döneminin bir dönem daha uzamamasıyla sonuçlanmıştır. 2020 yılında, bir önceki dönemin Başkan Yardımcısı Biden ile seçim yarışına giren Trump, daha önce de elde edemediği toplam oy oranını, eyalet çoğunluğu ile birlikte kaybetmiştir. Dönemini özetler bir hareketle Trump, Biden'ın yemin törenine de iştirak etmemiştir.

2. Biden-Harris Döneminde Uluslararası Hukukta Yaşanan Gelişmeler

Joe Biden, bir yıkılanı toplama ve yeniden inşa dönemi başlatmıştır. Obama'nın iki dönem Başkan Yardımcılığını yapan Biden, temelinde bu politikaları devam ettirecek

²⁰ Kırdım, Ş. E. (2021). Uluslararası Hukuk Savaş Halinde: Trump Yönetiminin Uluslararası Hukuk Yaklaşımı Üzerine Bir İnceleme. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(1), s. 150 vd.

²¹ Görgeç, 2021, s. 1383; Ünaltdılar, 2020, s. 245

²² Kırdım, 2021, s. 152

²³ CNN. (2020, Eylül 18). Ruth Bader Ginsburg's most notable Supreme Court decisions and dissents. CNN Web Sitesi: <https://edition.cnn.com/2020/09/18/politics/rbg-supreme-court-decisions-dissents/index.html> adresinden alındı

bir bir tavır sergilemiştir. Trump'la geçen yıllar, Obama devrinde iyileşen uluslararası ilişkiler ve imajı sarstığından öncelik buradaki gediklerin kapatılmasına verilmiştir. Bu minvalde Biden'ın devam eden başkanlığında,

- Paris İklim Anlaşması'na geri dönülmüş,
- UNESCO'ya dönme ve borçları ödeme kararı alınmış,
- NATO harcamaları artırılmış,
- BM İnsan Hakları Konseyine tekrar katılmış,
- BM Filistin Ajansında yeniden etkin hale gelinmiştir.

İfade edilenlerin yanı sıra Kaliforniya Senatörü Kamala Harris, Başkan Yardımcılığına gelmesiyle ilk Afro-Amerikalı ve ilk kadın Amerikan Başkan Yardımcısı olmuştur. Kendisi bu dönemde kürtajın yaygınlaştırılması, kadın kazanımlarının korunması, siyahilere yönelik şiddet eylemlerinin zayıflaması için çalışmalarda bulunmuştur. İkili, Avrupa liderleriyle de uyumlu bir idare sürdürmüşlerdir. Buna karşın Amerika, Trump döneminin mirası birtakım gümrük vergilerini kaldırmamış ve bazı uluslararası anlaşmalara dönmemiştir. Bazı yazarlar, Biden'ın mevcut halden memnun olduğunu belirtmişlerdir.

2.1. Trump'ın Biden-Harris Dönemine Yönelik Söylemleri ve Yeni Dönem Vaatleri

Birleşik Devletler'in 45. Başkanı, rakibi Biden'ın Rusya-Çin işbirliğini güçlendirdiğini²⁴, İsrail'i yalnız bıraktığını²⁵, Başkanlık için akıl sağlığının yeterli durumda olmadığını²⁶ belirtmiştir. NATO özelinde yaptığı açıklamalarda ise, ödeme yapmayan ülkeleri korumayacağını ifade etmiştir. Trump'ın yeni dönem vaatlerini de birkaç başlık altında toplamak mümkündür²⁷:

- Göçmenlere yönelik tarihin en büyük sınır dışı etme operasyonlarını düzenleme
- Uyuşturucu tacirlerine yönelik "ölüm cezası" dahil tedbirlerin devreye sokulması
- Eğitim Bakanlığını kapatarak bu işin eyaletlere devredilmesi
- Obamacare'den kesin olarak dönülmesi
- Marksist savcılarının görevden uzaklaştırılması ve yargı organlarına muhafazakâr hukukçuların atanması
- NATO'ya yeterli maddi desteği vermeyen ülkelerin Rusya'dan korunmaması
- Rusya-Ukrayna Savaşı'nın sonlandırılması
- 'Trump Karşılıklı Ticaret Yasası' çıkararak Çin ve diğer ithalatçı ülkelere yüksek cezalar kesilmesi

²⁴ TRT Haber. (2021, Nisan 20). *Trump'tan Biden'a 'Rusya' eleştirisi: Çin'in ellerine itiyorsun*. TRT Haber Web Sitesi: <https://www.trthaber.com/haber/dunya/trumpan-bidena-rusya-elestirisi-cinin-ellerine-itiyorsun-574232.html> adresinden alındı

²⁵ Al Jazeera. (2024, Mart 6). *Trump's Gaza comments highlight tough choice for peace-supporting US voters*. Al Jazeera Web Sitesi: <https://www.aljazeera.com/news/2024/3/6/trumps-talk-on-gaza-highlights-stark-choice-for-voters-in-us-election> adresinden alındı

²⁶ The Guardian. (2023, Eylül 18). 'Cognitively impaired'? Trump's confused attacks on Biden start to backfire. The Guardian Web Sitesi: <https://www.theguardian.com/us-news/2023/sep/18/trump-biden-age-election-2024> adresinden alındı

²⁷ CNN. (2024, Mart 6). 15 promises Donald Trump has made so far in his campaign for a second term. CNN Web Sitesi: <https://edition.cnn.com/2024/03/06/politics/trump-campaign-promises/index.html> adresinden alındı

- Toplumsal cinsiyet eşitliği yönündeki politikaların kaldırılması

3. Uluslararası Hukukta Yaşanabilecek Gelişmelere İlişkin Öngörüler

Trump'ın ilk başkanlık dönemi, Amerikan tarihinde uluslararası anlaşmaların en az gündeme geldiği dönemlerden biri olmuştur. 2020 yılına gelindiğinde Trump tarafından Senatoya sunulan uluslararası sözleşme sayısı bir elin parmağını geçmemektedir. Kendisinin uluslararası siyaseti, aslında bir içe kapanmadan ziyade dışarı açılmama üzerine kurulmuştur. Gerçekten de 2017 yılında Paris İklim Anlaşması'ndan çekilmesine ilişkin sarf ettiği "*Pittsburgh vatandaşlarını temsil etmek için seçildim, Paris'i değil!*" sözleri, bu politikanın bir ürünüdür.

2017 tarihli Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi, ABD siyasetinin '*Trumpçısı*'dır. Trump'ın izlediği iç ve dış politika yaklaşımının da teorik altyapısı olan '*İlkeli Realizm*' bu metinde yer almaktadır. Metindeki ifadeyle İlkeli Realizm "*...gücün merkezi rolünü temel alıp güçlü ve egemen devletler barış dolu bir dünya için...*" umuttur²⁸. Uluslararası hukuk, bu belgeden ileri gelen bir tedirginliği içerisinde barındırmaktadır. Öncelikle devletler arası anarşik bir sistemin varlığından bahseden realizmin, hangi ilkeler doğrultusunda işletileceği, Trump'ın siyasi karakteri düşünüldüğünde belirsizdir. Üstelik egemen devletlerin eşitliği de Trump tarzı bir yaklaşım değildir. Amerikan çıkarlarının başka bir devletle eşit korunuyor olması dahi onun yaklaşımıyla bir kayıptır.

Öte yandan güçlü ve egemen devletler tanımından klasik anlamda Batı'yı tariflemek de güçtür. Fransa'yı tek bir sözüyle kanun iptaline zorladığını, Almanya'yı Rusya'nın esiri olarak betimlediğini ve İngiltere Kraliçesi'ni yalaka olarak andığını hatırladığımızda, onun için ABD'nin egemenlik alanı, Nazilerin *Lebensraum*'u kadar ucu açık kalmaktadır.

Okunan analizde, sıralanan gelişmeler ve bu belge birlikte ele alındığında, Trump'ın Monroe tarzı bir izolasyon izlemediği ancak uluslararası siyasete de iş insanı gözüyle bakarak kazanç getirmeyen işe de sermaye dökmediği gözlemlenebilmektedir. Trump bakışıyla hukuki metinler de aslında birer ticari sözleşmelerdir. Amerika'nın öncelenmediği her sözleşme bir kayıptır ve değiştirilmeli yahut kaldırılmalıdır. Trump'ın yeni dönem başkanlığı da gitgide güçlenen bir ihtimal olduğundan yeni dönem analizini, eski dönemden eksik kalanlar doğrultusunda yürütmek lazım gelir.

Seçilmesi halinde Trump, Amerikan Anayasası gereği bir kez daha başkan adayı olamayacaktır. Bu sebeple politikalarında ilk dönem olduğu kadar cesur olması beklenmeyebilir. Keza içinde bulunduğu siyasi hareket de dünyada daha aktif bir ABD arzulamaktadır. Örneklendirmek gerekirse yapılan bir ankete göre, Cumhuriyetçi katılımcıların yüzde 62'si, Çin'in ekonomik gücüne karşı tasarlanırsa Asya ülkeleriyle bir ticaret anlaşması imzalanmasını desteklediğini ifade etmiştir²⁹. Trump'ın ilk dönemindeyse Obama'nın başlattığı Küresel Güney'le olan yakınlaşmasını sona erdirmesi, tabanının aksi bir yaklaşımdır. Bu yıllarda Transpasifik

²⁸ Tam metin için bkz.: <https://s3.documentcloud.org/documents/4332186/12-2017-National-Security-Strategy.pdf>

²⁹ Schake, K. (2024, Ocak/Şubat). The Case for Conservative Internationalism: How to Reverse the Inward Turn of Republican Foreign Policy. *Foreign Affairs*, 103(1), s. 77-87.

Ortaklığı, Çin'e yönelerek Birleşik Devletler'in ticaret hacmini zedelemiştir. Kendisinin de mevcut Rusya politikasını, Çin'i güçlendirdiği yönüyle eleştirdiği düşünüldüğünde Trump'ın, Asya açılımını genişletmesi muhtemeldir.

Trump'ın söylemlerinden, devam eden savaşlara yönelik mevcut idareden daha sert bir tepki ortaya koyacağı anlaşılmaktadır. İsrail yönüyle düşünüldüğünde Trump'ın Netanyahu'yla çalışmak istemeyeceği aşıkardır. Bu sebeple ülkesini İsrail ile yapılan ikili anlaşmalardan çekmesi, daha önceki pratiğinin meydana getirdiği bir öngörüdür.

Biden, Trump'ı "hiçbir Amerikan Başkanının olmadığı kadar Rus destekçisi" olmakla suçlamaktadır. Trump'ın kendisi de NATO'ya Rusya'nın Çin saflarına itildiği eleştirisini getirmiştir. Bu minvalde muhtemel yeni dönemde, Çin karşıtı regülasyonlarla, Rusya'yı siyaseten uzaklaştırmayacak biçimde karşılaşmamız mümkündür. Ukrayna'nın NATO üyeliği de en azından 2029'a kadar gündeme gelmeyecek ki bu durumda Rusya'nın askerî harekâtı bir miktar hafifleyecektir. Trump için Paris İklim Anlaşması'nın temel sorunu, Çin'in dünyaya verdiği zararın ABD tarafından tazmin edilmesi olduğundan Amerika'nın bu anlaşmadan tekrar çekileceği düşünülebilir. Üstelik ikinci bir dönüş ihtimaline karşı Trump'ın önlem niteliğinde düzenlemelere gitmesi de mümkündür.

Birleşik Devletler'in Avrupa politikası da benzer bir çerçevede gelişecektir. Ülkesinin Avrupa Birliği ve de en çok Almanya'ya verdiği ticari açık, Trump için önemli bir sorundur³⁰. Bahse konu politika sebebiyle Avrupa Birliği hukukunun, savunma

işbirliğini güçlendirilmesi ve belki de NATO'dan bağımsız bir yapıda kurumsallaştırılması konuşulacaktır. Zaten Merkel de "Avrupalılar olarak kaderimizi elimize almalı ve kendi geleceğimiz için savaşmalıyız." sözleriyle ilk Trump döneminde endişelerini dile getirmiştir³¹.

NATO'nun kurucu anlaşmaları da yeni dönemde irdelenebilecektir. Üye ülkelerin maddi katkılarının az olması, önceki dönemde Trump ile Merkel arasında "aidat krizi" yarattığından Trump'ın, kurucu anlaşmaları ülkesinin maliyesi lehinde revizesini istemesi uzak bir ihtimal değildir.

İkinci Trump dönemine gidilirken uluslararası hukuktaki en tedirgin bekleyiş, insan hakları hukuku yönünde olacaktır. İhtimal o ki yeni dönemde, BM nezdinde Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, Birleşik Devletler bakımından en azından *de facto* olarak yürürlükten kalkacaktır. Yine Birleşik Devletler'in BM İnsan Hakları Konseyinden ayrılması, bu sefer Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinde temsilin azaltılmasıyla desteklenebilecektir.

Mülteci hukukunun gelişmesini bir iç güvenlik sorunu gören Trump, 'en silah yanlısı başkan' olarak bireysel silahlanmanın önünü açmayı da vadetmektedir. İlaveten silah sahiplerinin haklarını da artırmayı hedeflediğinden bu dönem, ikinci bir George Floyd travmasına da gebe dir.

Günden güne belirginleşen açlık ve su krizleri, görünen o ki Trump'ın ilgi alanına maddi getirisi kadar girebilecektir. Bu sebeple insani yardımın en çok ulaştırıldığı coğrafyalardan olan Afrika'da, Amerikan

³⁰ Ünaltdılar, 2020, s. 244

³¹ Ünaltdılar, 2020, s. 237

yardımlarının birer yatırıma dönüşmesi düşünülecektir.

Netanyahu'ya yönelik eleştirilerine rağmen İsrail'in işlediği savaş suçlarını sahipleneceği de bir diğer olasılıktır. Ülkesini uluslararası yargılama sistemlerinden de uzak tutan Trump, bu korumasını İsraili yetkililer üzerinde genişletebilecektir. Ek olarak Filistin'in BM'ye tam katılımının da gündeme alınacağı şüphe taşımaktadır.

Sonuç

Nihayetinde Donald Trump'ın muhtemel ikinci başkanlık dönemi, ilki kadar sert olması meçhul ancak onu tamamlayacak bir nitelik taşıyacaktır. Kazanması halinde son kez Beyaz Saray'a geçeceğinden göstereceği tasarruflar ya ilk döneminde olduğu gibi yıkıcı ama toparlanabilir olacak ya da daha hafif ama uzun vadede geri dönülemez bir şekilde bürünecektir. Bu dönemde NATO'nun ortak hedef olgusunun zayıflayabileceği öngörüsü, AB başta olmak üzere pek çok uluslararası örgütü yeni hareketlenmelere itecektir. Amerika, halihazırda uluslararası insan hakları mekanizmalarının en büyük finansal destekçisi konumundadır. Trump'ın bu alana olan refleksleri, insan haklarının somut gelişimini de gözle görülür ölçüde sekteye uğratacaktır. Nihayetinde mühim olan Trump'a değil, Trump sonrasına yönelik reaksiyonlardır. Devletler bu dönemi ya derinleştirecekler ya da tamir edip devam edeceklerdir. Yine de söz konusu olan Donald Trump, bizi nelerin beklediğini bilmiyoruz. Bir şeyin beklemediğindense emin gibiyiz, insan hakları.

Kaynakça

Al Jazeera. (2024, Mart 6). *Trump's Gaza comments highlight tough choice for peace-supporting US voters*. Al Jazeera Web Sitesi: <https://www.aljazeera.com/news/2024/3/6/trump-talk-on-gaza-highlights-stark-choice-for-voters-in-us-election> adresinden alındı

BBC. (2016, Mart 27). *US Election 2016: Trump laments 'ripped off' America*. 2024 tarihinde British Broadcasting Corporation Web Sitesi: <https://www.bbc.com/news/election-us-2016-35906493> adresinden alındı

Center for European Policy Analysis. (2024). *Leadership in Action: Six Priorities for the Transatlantic Alliance in 2024*. Washington DC: Center for European Policy Analysis.

CNN. (2016, Kasım 9). *These are Trump's key promises for his first 100 days*. Mart 9, 2024 tarihinde CNN Web Sitesi: <https://edition.cnn.com/videos/world/2016/11/09/trumps-100-days-orig.cnn> adresinden alındı

CNN. (2020, Eylül 18). *Ruth Bader Ginsburg's most notable Supreme Court decisions and dissents*. CNN Web Sitesi: <https://edition.cnn.com/2020/09/18/politics/rbg-supreme-court-decisions-dissents/index.html> adresinden alındı

CNN. (2024, Mart 6). *15 promises Donald Trump has made so far in his campaign for a second term*. CNN Web Sitesi: <https://edition.cnn.com/2024/03/06/politics/trump-campaign-promises/index.html> adresinden alındı

Görgeç, A. (2021). *US-EU Relations in the Trump Era: Quest for Autonomy in Europe*. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(4), s. 1373-1395.

Hamilton, D. S. (2017). *Trump's Jacksonian Foreign Policy and its Implications for European Security*. *UIbrief*(2), s. 1-8.

Huffpost. (2020, Kasım 18). *DOJ's Watchdog Knocks Department On Lax Police Oversight, Urges 'Swift' Federal Action*. Mart 9, 2024

tarihinde Huffpost Web Sitesi: https://www.huffpost.com/entry/doj-trump-police-oversight_n_5fb53eafc5b695be82ff01b9 adresinden alındı

Karadaş, B. (2022). ABD Dış Politikasında Çin: Donald Trump Dönemi. *Türkiye Politik Çalışmalar Dergisi*, 2(1), s. 47-57.

Kırdım, Ş. E. (2021). Uluslararası Hukuk Savaş Halinde: Trump Yönetiminin Uluslararası Hukuk Yaklaşımı Üzerine Bir İnceleme. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1), s. 148-164.

Miller Center. (tarih yok). *Donald Trump: Domestic Affairs*. Mart 9, 2024 tarihinde Miller Center Web Sitesi: <https://millercenter.org/president/trump/domestic-affairs> adresinden alındı

Oran, B. (2019). 1919-1923: Kurtuluş Yılları | Uluslararası Ortam ve Dinamikler. B. Oran (Dü.) içinde, *Türk Dış Politikası* (23 b., Cilt Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar | 1919-1980, s. 98-101). İstanbul: İletişim Yayınları.

Reuters. (2019, Mart 11). *Trump budget proposes steep subsidy cuts to farmers as they grapple with crisis*. Mart 9, 2024 tarihinde Reuters Web Sitesi: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-budget-usda-idUSKBN1QS28Z/> adresinden alındı

Schake, K. (2024, Ocak/Şubat). The Case for Conservative Internationalism: How to Reverse the Inward Turn of Republican Foreign Policy. *Foreign Affairs*, 103(1), s. 77-87.

The Guardian. (2023, Eylül 18). 'Cognitively impaired'? Trump's confused attacks on Biden start to backfire. The Guardian Web Sitesi: <https://www.theguardian.com/us-news/2023/sep/18/trump-biden-age-election-2024> adresinden alındı

The White House. (2017). *National Security Strategy of the United States of America*. Ulusal Yayın, Presidency of the United States, Washington, DC. Mart 18, 2024 tarihinde <https://s3.documentcloud.org/documents/4332186/12-2017-National-Security-Strategy.pdf> adresinden alındı

TRT Haber. (2021, Nisan 20). *Trump'tan Biden'a 'Rusya' eleştirisi: Çin'in ellerine itiyorsun*. TRT Haber Web Sitesi: <https://www.trthaber.com/haber/dunya/trumpan-bidena-rusya-elestirisi-cinin-ellerine-itiyorsun-574232.html> adresinden alındı

Ünaldılar, S. (2020). Donald Trump Döneminde Avrupa Birliği-ABD İlişkileri: Liberal Dünya Düzeni, Krizler ve Ayrışan Politikalar. *Avrupayı Tartışmak: Dünü, Bugünü ve Yarını* (s. 221-253). İstanbul: Marmara Avrupa Çalışmaları Konferansı.

Wike, R. (2020, Kasım 19). *The Trump era has seen a decline in America's global reputation*. Mart 8, 2024 tarihinde Pew-Research Center Web Sitesi: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2020/11/19/the-trump-era-has-seen-a-decline-in-americas-global-reputation/> adresinden alındı

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

+90 216 310 30 40 info@dipam.org

+90 216 310 30 50 www.dipam.org

Merdivenköy Mah. Nur Sok. Business İstanbul
A Blok Kat:12 No:115, Kadıköy/İstanbul

YAZAR HAKKINDA

Yunus Emre Çelik, 2022 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Ankara Barosu çatısında avukatlık mesleğini icra eden ve ticaret hukuku ile tahkim yargılamaları üzerine eğilen Çelik, Türkiye Barolar Birliğinin Mülteci Hukuku ve Uluslararası Korumaya Yönelik Adli Yardım projesine de kayıtlıdır. 2024 yılında Ege Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans programına başlayan Çelik, DİPAM bünyesindeki stajını Amerika Birleşik Devletleri ve Uluslararası Hukuk konuları üzerine yürütmektedir.